

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ' : Ο ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

- Η μεταπολεμική οργάνωση της διεθνούς κοινωνίας - Η σύσταση και η λειτουργία του ΟΗΕ.
- Η έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, οι επιπτώσεις του στην Ελλάδα και ο Εμφύλιος Πόλεμος.
- Η εξέλιξη και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.
- Η πορεία προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση : Πραγματικότητες και προοπτικές
- Η Ελλάδα ως το 1974
- Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης και η ένταξη στην Ενωμένη Ευρώπη.

1^Η ΕΝΟΤΗΤΑ : Η μεταπολεμική οργάνωση της διεθνούς κοινωνίας - Η σύσταση και η λειτουργία του ΟΗΕ.

Α' Υποενότητα : Ο διπολικός κόσμος

- Το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου επέφερε τεράστιες αλλαγές στη δομή του διεθνούς συστήματος.
- Μεταβλήθηκε η διεθνής ισορροπία που ίσχυε πριν από τον πόλεμο, γιατί υποχώρησαν οι παλιές ευρωπαϊκές μεγάλες δυνάμεις (Γαλλία, Γερμανία, Αγγλία), από το κέντρο του διεθνούς πολιτικού προσκηνίου.
- Τη σκυτάλη στο διεθνές πολιτικό σκηνικό ανέλαβαν οι νέες υπερδυνάμεις : ΗΠΑ και ΕΣΣΔ (μεγάλα κράτη, με τεράστιο πληθυσμό, εξαιρετικά αναπτυγμένη βαριά βιομηχανία και μεγάλες στρατιωτικές δυνατότητες).
- Οι Υπερδυνάμεις εκπροσωπούσαν διαφορετικές μορφές οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης.
  - Οι ΗΠΑ ακολουθούσαν την ελεύθερη οικονομία και το πολυκομματικό πολιτικό σύστημα.
  - Η ΕΣΣΔ υιοθετούσε την κρατική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής και ένα μονο-

κομματικό πολιτικό σύστημα (με παντοδύναμο το Κομμουνιστικό κόμμα) .

Η διαμόρφωση των νέων διεθνών συνασπισμών και το "διπολικό σύστημα" :

- Μετά το 1945 υπό την ηγεσία κάθε υπερδύναμης δημιουργήθηκαν δύο μεγάλοι συνασπισμοί κρατών : α) Δυτικός Συνασπισμός (ηγέτης : ΗΠΑ). Μετείχαν κράτη της Δυτικής Ευρώπης, Καναδάς, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία κ.α.

β) Ανατολικός Συνασπισμός (ηγέτης : ΕΣΣΔ). Μετείχαν χώρες της Ανατολικής Ευρώπης : Πολωνία, Τσεχοσλοβακία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Βουλγαρία.
- Το νέο διεθνές σύστημα ονομάστηκε διπολικό , επειδή κυριαρχούσαν δύο αντίπαλα κέντρα ισχύος, καθένα από τα οποία προσπαθούσε με πολιτικά μέσα αλλά και με τη συνεχή απειλή ανάληψης στρατιωτικής δράσης να επιβάλει τις θέσεις του στο άλλο στρατόπεδο.
- Οι αντίπαλοι συνασπισμοί εξέφραζαν την ιδεολογική αντιπαράθεση του ανατολικού και δυτικού κόσμου, την αντιπαράθεση κομμουνιστικού και καπιταλιστικού συστήματος.

Ο Ψυχρός Πόλεμος και η ισορροπία του τρόμου :

- Ο ανταγωνισμός των δύο μεγάλων συνασπισμών κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής εποχής υπήρξε έντονος, δεν εξελίχθηκε ποτέ σε γενικευμένη ένοπλη σύγκρουση μεταξύ τους και έμεινε γνωστός ως Ψυχρός Πόλεμος.
- Οι δύο Υπερδυνάμεις διέθεταν μεγάλα πυρηνικά οπλοστάσια, ενώ κι άλλες χώρες αποκτούσαν ατομική βόμβα : Βρετανία, Γαλλία, Κίνα.
- Σύντομα διαμορφώθηκε η ισορροπία του τρόμου : κάθε υπερδύναμη απειλούσε την άλλη με πυρηνική καταστροφή, με συνέπεια να συντηρείται ο φόβος ενός νέου πυρηνικού ολέθρου, που θα απέβαινε καταστροφικός για ολόκληρη την ανθρωπότητα.
- Μετά τη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι, το 1945, τα πυρηνικά όπλα δε χρησιμοποιήθηκαν σε πολέμους, αλλά η ύπαρξή τους επηρέαζε την εξέλιξη της διεθνούς πολιτικής, σε περίπτωση που θα ξεσπούσε ένας νέος παγκόσμιος πόλεμος, στον οποίο μοιραία θα καταστρέφονταν όλοι.

Η διαμόρφωση της ταυτότητας της μεταπολεμικής Ευρώπης :

Η Ευρώπη, μετά το τέλος του πολέμου :

- έχασε την παλιά δεσπόζουσα (κυρίαρχη) θέση της,
  - σταδιακά συνειδητοποίησε την ανάγκη μιας νέας αρχής,
  - αναζήτησε μια ευρωπαϊκή συνεργασία με στόχο την ευρωπαϊκή συμφιλίωση και την ευρωπαϊκή ευημερία,
  - ανέπτυξε το κίνημα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, με κυριότερο σταθμό τη δημιουργία, το 1957, της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.), πρόδρομου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε)
  - Οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι επιτάχυναν την παρακμή των παλιών ευρωπαϊκών αποικιακών αυτοκρατοριών.
  - Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960, οι περισσότερες αποικίες απέκτησαν την ανεξαρτησία τους, συγκροτώντας τον Τρίτο Κόσμο.
- Τρίτος Κόσμος : το σύνολο των χωρών της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής που προέκυψαν στο πλαίσιο της μεταπολεμικής διαδικασίας για αποστρατικοποίηση, εκδημοκρατισμό και εθνική χειραφέτηση.
  - Ο όρος "Χώρες του Τρίτου Κόσμου" χρησιμοποιήθηκε αρχικά για να δηλώσει όλες χώρες δεν εντάχθηκαν στο δυτικό ή τον ανατολικό προσανατολισμό κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου.
  - Σήμερα, ο όρος δηλώνει τις χώρες του πλανήτη που εμφανίζουν χαμηλό δείκτη οικονομικής ανάπτυξης, άνιση εκβιομηχάνιση, μεγάλες κοινωνικές ανισότητες και πολιτική αστάθεια. Οι φτωχές δηλαδή χώρες που σήμερα αποτελούν τα 2/3 του πλανήτη.

Β' Υποενότητα : Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ)

- Προπολεμικά, οι ανεπάρκειες της ΚΤΕ οδήγησαν στον πιο καταστροφικό πόλεμο της ιστορίας.

- Μεταπολεμικά, για τους λαούς που δοκιμάστηκαν σκληρά στον πόλεμο και αποζητούσαν ειρήνη και ευημερία ήταν δεδομένη η ανάγκη για μια νέα οργάνωση της διεθνούς κοινωνίας.
- Τον Απρίλιο-Ιούνιο 1945, στον Άγιο Φραγκίσκο των ΗΠΑ συγκλήθηκε η ιδρυτική διάσκεψη του ΟΗΕ, με τη συμμετοχή 50 χωρών που πολέμησαν τον Άξονα -ανάμεσά τους κι η Ελλάδα- .
- Με βάση τους στόχους και τη δομή του, ο ΟΗΕ αποτελεί απόπειρα συγκρότησης ενός νέου συστήματος συλλογικής ασφάλειας.
- Ο Καταστατικός Χάρτης του ΟΗΕ αποτελεί υποχρεωτικό Διεθνές Δίκαιο, βασίζεται στην αρχή της κυρίαρχης ισότητας μεταξύ των κρατών και απαγορεύει τη χρήση βίας, παρά μόνο για σκοπούς αυτοάμυνας.
- Βασικά όργανα του ΟΗΕ :
  - Ο Γενικός Γραμματέας : ηγείται των διοικητικών υπηρεσιών του ΟΗΕ και φροντίζει για την εκτέλεση των αποφάσεων.
  - Η Γενική Συνέλευση : Συμμετέχουν όλα τα κράτη-μέλη με τους αντιπροσώπους τους και κάθε κράτος-μέλος είναι ισότιμο με τα υπόλοιπα.
  - Το Συμβούλιο Ασφαλείας : είναι το ισχυρότερο όργανο του Οργανισμού,
    - α) εξετάζει προβλήματα που μπορεί να διαταράξουν την ειρήνη,
    - β) λαμβάνει αποφάσεις που δεσμεύουν τα κράτη-μέλη του ΟΗΕ.
 Μετέχουν, ως μόνιμα μέλη, πέντε χώρες : ΗΠΑ, ΕΣΣΔ, Βρετανία, Γαλλία και Κίνα.
  - Για τη λήψη απόφασης από το Συμβούλιο Ασφαλείας απαιτείται η σύμφωνη γνώμη των πέντε μόνιμων μελών. Αν ένα από τα μόνιμα μέλη διαφωνεί ρητά, τότε η απόφαση δεν μπορεί να ληφθεί (δικαίωμα veto).
  - Λόγω του διπολικού πολιτικού συστήματος, έγινε κατάχρηση του δικαιώματος βέτο τόσο από τους Δυτικούς όσο και από τους Σοβιετικούς, με αποτέλεσμα σε πολλές και σημαντικές περιπτώσεις να αδρανοποιηθεί ο ΟΗΕ (πχ Κυπριακό).
  - Ωστόσο, ο ΟΗΕ συνέβαλε στη μείωση των διεθνών εντάσεων και στη συνειδητοποίηση της ανάγκης για διασφάλιση της ειρήνης.

Το έργο της UNICEF και της UNESCO :

UNICEF:

- η οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών για τα παιδιά.
- Ιδρύθηκε το 1946, για να αντιμετωπίσει τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπιζαν τα παιδιά της Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής και της Κίνας μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.
- Σήμερα αποβλέπει περισσότερο στην κάλυψη των αναγκών των φτωχών παιδιών του Τρίτου Κόσμου.

UNESCO:

- Είναι ο Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών.
- Ιδρύθηκε το 1945 και στοχεύει στη διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξη ειλικρινούς διαλόγου ανάμεσα στους λαούς του κόσμου με βάση το σεβασμό στις κοινές αξίες και στην αξιοπρέπεια κάθε πολιτισμού και κουλτούρας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ 1^{ΗΣ} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- 1) Τι αλλαγές επέφερε στον κόσμο το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου;
- 2) Ποιες δυνάμεις πήραν από την Ευρώπη τη σκυτάλη των διεθνών υποθέσεων; Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά τους;

- 3) Ποιοί ήταν οι δυο μεγάλοι συνασπισμοί που δημιουργήθηκαν μετά το 1945; Ποιες χώρες μετείχαν, αντίστοιχα σ' αυτούς;
- 4) Τι είναι το διπολικό διεθνές σύστημα;
- 5) Τι είναι ο ψυχρός πόλεμος και τι η ισορροπία του τρόμου;
- 6) Πώς τα πυρηνικά όπλα επηρέαζαν τις εξελίξεις της διεθνούς πολιτικής;
- 7) Γιατί μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αναπτύχθηκε το κίνημα της Ευρωπαϊκής εννοποίησης; Ποιος ήταν ο κύριος σταθμός του;
- 8) Πώς συγκροτήθηκε ο Τρίτος Κόσμος;
- 9) Ποιοι λόγοι υπαγόρευαν την ίδρυση του ΟΗΕ ;
- 10) Να παρουσιάσετε τα συστατικά στοιχεία του ΟΗΕ.
- 11) Για ποιους λόγους ο ΟΗΕ σε σημαντικές περιπτώσεις δεν υπήρξε αποτελεσματικός;
- 12) Να αναφέρετε και να εξηγήσετε δυο εξειδικευμένες υπηρεσίες του ΟΗΕ.
- 13) Ποια η θετική και ποια η αρνητική όψη το ΟΗΕ;

2^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Η έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, οι επιπτώσεις του στην Ελλάδα και ο Εμφύλιος Πόλεμος

- Οι πολιτικές, στρατιωτικές και κοινωνικές συνέπειες για την Ελλάδα από την επικράτηση του διπολισμού.
- Οι ιδιαίτερες συνθήκες που επικράτησαν στην Ελλάδα μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου και οδήγησαν στον Εμφύλιο Πόλεμο.
- Η σημασία και η επίδραση του Εμφυλίου Πολέμου για τη μετεμφυλιακή ελληνική κοινωνία.

Α' Υποενότητα : Η έναρξη του Ψυχρού πολέμου στην Ευρώπη

- Το τέλος του πολέμου έφερε ξανά στην επιφάνεια τους ανταγωνισμούς μεταξύ των Συμμάχων.
- Αρχικά στις Συνδιασκέψεις της Γιάλτας και του Πότσταμ δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι οι νικητές "μοίρασαν τον κόσμο", αλλά στην πραγματικότητα συνολική συμφωνία για το μεταπολεμικό κόσμο δεν είχε επιτευχθεί.
- Αντίθετα, οι Σύμμαχοι διαβουλεύονταν σχετικά με ζητήματα που έπρεπε να ρυθμιστούν άμεσα, όπως ήταν :
  - η διοίκηση της κατεχόμενης Γερμανίας,
  - οι εδαφικές διευθετήσεις στην Ανατολική Ευρώπη και
  - η λειτουργία του ΟΗΕ.

Η συμφωνία "ποσοστών" καθορίζει το πολιτικό μέλλον των χωρών των Βαλκανίων :

- Με βάση τη "Συμφωνία Ποσοστών" (Οκτώβριος 1944), ανάμεσα στο Βρετανό πρωθυπουργό Ουίνστον Τσόρτσιλ και το Σοβιετικό ηγέτη Στάλιν, καθορίζονταν σφαίρες επιρροής ανάμεσα στην Αγγλία και τη ΕΣΣΔ.
- Η ΕΣΣΔ θα έλεγχε τις χώρες του εσωτερικού των Βαλκανίων (Ρουμανία, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία, Αλβανία), όπου θα εγκαθιδρύονταν κομμουνιστικά καθεστώτα και
- Η Αγγλία θα κρατούσε κάτω από την επιρροή της την Ελλάδα (φιλοαγγλική κυβέρνηση)

Οι συμμαχικοί ανταγωνισμοί για την Ανατολική Ευρώπη και τη Γερμανία :

- Οι Σοβιετικοί θεωρούσαν τον έλεγχο της Ανατολικής Ευρώπης προϋπόθεση για την ασφάλεια της χώρας τους. Γι' αυτό ο Σοβιετικός (Ερυθρός) Στρατός καταλαμβάνει τις χώρες της περιοχής (μέχρι το 1947) και εγκαθιστά εκεί φιλοσοβιετικά πολιτεύματα.
- Ωστόσο οι Δυτικές Δυνάμεις φοβήθηκαν για ενδεχόμενη προώθηση της σοβιετικής επεκτατικής πολιτικής και στη Δυτική Ευρώπη και γενικότερα την κυριαρχία της ΕΣΣΔ στην Ευρώπη.
- Τα αίτια του συμμαχικού ανταγωνισμού για τον έλεγχο της Γερμανίας :
  - παρέμενε μεγάλο κράτος,

- διέθετε ισχυρότατη βιομηχανική υποδομή,
- κατείχε κεντρική θέση στην Ευρώπη
- Η ΕΣΣΔ φοβόταν την επανεμφάνιση του γερμανικού μιλιταρισμού
- Οι Δυτικές Δυνάμεις ήταν πεπεισμένες για την ανάγκη οικονομικής ανάκαμψης της Γερμανίας, πράγμα που θα βοηθούσε τη γενικότερη ανασυγκρότηση της Ευρώπης.

Ο Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος και οι θέσεις των Συμμάχων :

- Οι Δυτικοί φοβήθηκαν ότι αν επικρατούσαν οι κομμουνιστές στην Ελλάδα, η ΕΣΣΔ θα αποκτούσε έξοδο στη Μεσόγειο.
- Το 1947, η Βρετανία αδυνατούσε να συνεχίσει την προσφορά οικονομικής βοήθειας προς τη φιλοδυτική ελληνική κυβέρνηση, δίνοντας έτσι στην Αμερική την ευκαιρία για την ενίσχυσή τους στα Βαλκάνια.
- Ο Αμερικανός πρόεδρος Χάρυ Τρούμαν εξήγγειλε το “Δόγμα Τρούμαν” (1947), προσφέροντας οικονομική και στρατιωτική βοήθεια, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Τουρκία, για να αντισταθούν στον κομμουνισμό.
- Η αμερικανική βοήθεια κατά τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο συντέλεσε σημαντικά στη νίκη των φιλοδυτικών κυβερνητικών δυνάμεων. Παράλληλα όμως συνοδεύτηκε από τη διείσδυση Αμερικανών συμβούλων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Αθήνα και προκάλεσε εξάρτηση της Ελλάδας από τις ΗΠΑ (Αμερικανικός παρεμβατισμός).

Β΄ Υποενότητα : Το Σχέδιο Μάρσαλ και η σημασία του

- Οι Αμερικανοί ανησυχούσαν για την ευρωπαϊκή οικονομία, επειδή πίστευαν ότι αν οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες δεν ανέκαμπταν οικονομικά, θα υπέκυπταν στη σοβιετική επιρροή.
- Στις αρχές Ιουνίου 1947, ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών, Τζόρτζ Μάρσαλ ανήγγειλε τη χορήγηση οικονομικής βοήθειας σ’ όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Η πρόταση της Αμερικής έγινε δεκτή κυρίως από τα κράτη της Δυτικής Ευρώπης.
- Το Σχέδιο Μάρσαλ εφαρμόστηκε από το 1948 ως το 1952, αποφέροντας στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης χρηματικό ποσό των 13 δισεκατομμυρίων δολαρίων, πράγμα που βοήθησε στην ανασυγκρότησή τους.

- Η αποδοχή του Σχεδίου, οδήγησε στην ίδρυση του ΟΟΑΣΑ (Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη). Αποτελείται από 30 κράτη - μέλη, ανάμεσά τους κι η Ελλάδα.
- Το Σχέδιο Μάρσαλ προκάλεσε τη δυσπιστία της ΕΣΣΔ, που θεώρησε ότι οι ΗΠΑ προσπαθούσαν να "εξαγοράσουν" τις χώρες της Ευρώπης. Σε απάντηση, οι Σοβιετικοί ενέτειναν τον έλεγχό τους στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.
- Το καλοκαίρι του 1948, επήλθε η ρήξη του Γιουγκοσλάβου ηγέτη, Τίτο, με το Στάλιν, καθώς δεν αποδέχτηκε τον αυξημένο σοβιετικό έλεγχο.
- Παράλληλα, από τον Ιούνιο του 1948, οι Σοβιετικοί απέκλεισαν τις δυτικές ζώνες κατοχής στο Βερολίνο (αποκλεισμός του Βερολίνου), το οποίο ανεφοδιάζαν για ένα σχεδόν χρόνο αμερικανικά αεροσκάφη.
- Οι Σοβιετικές ενέργειες φόβισαν τη Δύση και διευκόλυναν τις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη μιας συμμαχίας των δυτικοευρωπαϊκών χωρών με τις ΗΠΑ.

Η ίδρυση του ΝΑΤΟ (Βορειοατλαντικό Σύμφωνο) : Η Συμφωνία υπογράφηκε στην Ουάσινγκτον στις 4 Απριλίου 1949. Το 1952, προσχώρησαν στο ΝΑΤΟ η Ελλάδα και η Τουρκία.

Γ' Υποενότητα : Ο Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος

- Φιλοδυτικές δυνάμεις του Κέντρου και της Δεξιάς (Κόμμα των Φιλελευθέρων, Λαϊκό Κόμμα) και ένοπλη δύναμη (Εθνικός Στρατός) ≠ Δυνάμεων του ΚΚΕ, με ένοπλη δύναμη (Δημοκρατικός Στρατός).
- Το ΚΚΕ το Δεκέμβριο του 1947 τέθηκε εκτός νόμου και μέχρι το 1974 παρέμεινε στην παρανομία.
- Ο Εμφύλιος Πόλεμος τελείωσε το καλοκαίρι του 1949, με νίκη των φιλοδυτικών δυνάμεων.
- Τα αποτελέσματα του Εμφυλίου Πολέμου :
  - μεγάλος αριθμός θυμάτων,
  - προβλήματα στην ανασυγκρότηση της χώρας,

- διάψευση της προσδοκίας για κοινωνική απελευθέρωση και κοινωνική δικαιοσύνη,
- βαθιά ψυχολογικά τραύματα στην ελληνική κοινωνία.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ 2^{ΗΣ} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- 1) Ποια ήταν η αδυναμία των Συνδιασκέψεων της Γιάλτας και του Πότσταμ; Ποια τρία θέματα απασχόλησαν τις Συνδιασκέψεις αυτές;
- 2) Ποια συμφωνία συνήψαν τον Οκτώβριο του 1944 ο Τσόρτσιλ και ο Στάλιν; Τι προέβλεπε αυτή;
- 3) Σε τι διαφώνησαν και σε τι συμφώνησαν οι νικητές Σύμμαχοι σχετικά με το μέλλον της Ανατολικής Ευρώπης και Ανατολικής Γερμανίας;
- 4) Γιατί η Γερμανία έγινε πεδίο ανταγωνισμού μεταξύ των Δυτικών και των Σοβιετικών; Γιατί τελικά οι δυο πλευρές δημιούργησαν δύο γερμανικά κράτη;
- 5) Γιατί και πώς οι Αμερικανοί βοήθησαν τη φιλοδυτική κυβέρνηση της Ελλάδας εναντίον των κομμουνιστών; Ποιες συνέπειες είχε για την Ελλάδα η αμερικανική αυτή βοήθεια;
- 6) Τι είναι το Σχέδιο Μάρσαλ, ποιες συνέπειες είχε για την Ελλάδα η αμερικανική αυτή βοήθεια;
- 7) Ποιες ήταν οι αντιδράσεις της ΕΣΣΔ στο σχέδιο Μάρσαλ; Ποιες ήταν οι συνέπειές του;

8) Να αναφέρετε τις αντίπαλες δυνάμεις στον Ελληνικό Εμφύλιο πόλεμο, την έκβασή του και να εκθέσετε τις επιπτώσεις του στην Ελλάδα.

Αντλώντας στοιχεία από το παρακάτω κείμενο και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφέρετε τι γνωρίζετε για το Σχέδιο Μάρσαλ.

“Το Σχέδιο Μάρσαλ υποτίθεται ότι απευθυνόταν προς όλους τους Ευρωπαίους και τα τέλη του Ιουνίου ο Μολότωφ ήρθε στο Παρίσι για να συζητήσει το θέμα με το Βρετανό και Γάλλο υπουργό Εξωτερικών, τον Έρνεστ Μπέβιν και το Ζώρζ Μπιντώ. Αλλά η δυνατότητα της Ρωσίας να δεχτεί καπιταλιστική οικονομική βοήθεια βρισκόταν υπό αμφισβήτηση και ο Μολότωφ αποχώρησε από τις συνομιλίες του Παρισιού στις 2 Ιουλίου, διαμαρτυρόμενος ότι το Σχέδιο Μάρσαλ θα οδηγούσε στη βιομηχανική αναγέννηση της Γερμανίας και θα υπονόμειε την οικονομική ανεξαρτησία των ευρωπαϊκών χωρών, που θα γίνονταν ανδρείκελα των Η.Π.Α. Οι Σοβιετικοί ήδη ανησυχούσαν για τη δημιουργία από την Αμερική ενός παγκόσμιου δικτύου στρατιωτικών βάσεων, για το γεγονός ότι η Ουάσιγκτον κατείχε την ατομική βόμβα και για την οικονομική της δύναμη, απέναντι στα οποία τίποτε αντίστοιχο δεν μπορούσε να αντιπαρατάξει η ΕΣΣΔ. Αυτό που φαίνεται ότι ανησύχησε περισσότερο τους Ρώσους σχετικά με το Σχέδιο Μάρσαλ ήταν ο πειρασμός που αντιπροσώπευε για τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Αυτό που στην Αμερική είχε παρουσιαστεί ως προσφορά για την επίλυση των οικονομικών προβλημάτων της Ευρώπης θεωρήθηκε από τη Μόσχα ως μια απόπειρα, με την χρησιμοποίηση αμερικανικών δολαρίων, να υπονομευθεί ο σοβιετικός έλεγχος πάνω στην Ανατολική Ευρώπη, στο ακριβοπληρωμένο δηλαδή έπαθλο της Ρωσίας κατά τον πόλεμο”.

(John W. Young, Η Ευρώπη του Ψυχρού Πολέμου, 1945-1991: Πολιτική Ιστορία, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2002, σελ. 45-46)

3^η ΕΝΟΤΗΤΑ : Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Α΄ Υποενότητα : Από την Κορέα στο Βιετνάμ (1959-1973)

- Μετά την ίδρυση του ΝΑΤΟ η διεθνής ένταση μεταφέρθηκε στην **Ασία** :
  - Η ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας : Το φθινόπωρο του 1949, στον κινεζικό εμφύλιο πόλεμο με ηγέτη το Μάο Τσε-Τουνγκ, επικράτησαν οι κομμουνιστές.
  - Ο πόλεμος της Κορέας : Τον Ιούνιο του 1950, η κομμουνιστική Βόρεια Κορέα επιτέθηκε κατά της φιλοαμερικανικής Νότιας Κορέας. Στον πόλεμο ενεπλάκησαν οι ΗΠΑ και η κομμουνιστική Κίνα. Ο πόλεμος τελείωσε με ανακωχή το 1953, διατηρώντας το διαχωρισμό.
- Στη **Σοβιετική Ένωση** το 1953 πεθαίνει ο Στάλιν. Οι διάδοχοί του -κυρίως ο Νικήτα Χρουστόφ- εγκαινίασαν την πολιτική της ειρηνικής συνύπαρξης (πολιτική προσέγγισης ανάμεσα στα δύο αντίπαλα στρατόπεδα, με στόχο την αποκλιμάκωση της έντασης του Ψυχρού Πολέμου).
- Η ίδρυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας (1955) : Συμμαχία των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης με την ΕΣΣΔ, που δημιουργήθηκε ως απάντηση του ανατολικού συνασπισμού στην ίδρυση του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (ΝΑΤΟ).

- **Αποσταλινοποίηση** : η πολιτική της συστηματικής εξάλειψης του αυταρχισμού και της προσωπολατρίας που καλλιεργήθηκε στην ΕΣΣΔ την εποχή του Στάλιν. Την αποσταλινοποίηση εισηγήθηκε και εφάρμοσε ο νέος ηγέτης της χώρας, Νικίτα Χρουστόφ.
- Η αποσταλινοποίηση παρερμηνεύτηκε από ορισμένες χώρες στην Ανατολική Ευρώπη. Θεώρησαν ότι χαλάρωνε ο σοβιετικός έλεγχος. Έτσι, στην Πολωνία και την Ουγγαρία εκδηλώθηκαν αποσχιστικές τάσεις από το Σύμφωνο της Βαρσοβίας.
- Το φθινόπωρο του 1956, η Ουγγαρία ανήγγειλε την αποχώρησή της από το Σύμφωνο της Βαρσοβίας, αλλά σοβιετικά στρατεύματα εισέβαλαν στη χώρα και κατέστειλαν την εξέγερση.

Η άνοδος του Νάσερ στην Αίγυπτο και η αγγλογαλλική επίθεση :

- Οι Αγγλογάλλοι εισβάλλουν στην Αίγυπτο (Οκτώβριος 1956) , προσπαθώντας να ανατρέψουν τον Αιγύπτιο ηγέτη, Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ, αλλά αναγκάζονται να αποχωρήσουν έπειτα από σοβιετική και αμερικανική πίεση.
- Ο Νάσερ ανακήρυξε την Αίγυπτο σοσιαλιστικό κράτος με μονοκομματικό πολιτικό σύστημα και επίσημη θρησκεία το Ισλάμ.

Οι κρίσεις του Ψυχρού Πολέμου :

1. Η οικοδόμηση του τείχους στο Βερολίνου :

- Τον Αύγουστο του 1961, η ΕΣΣΔ και η Ανατολική Γερμανία οικοδόμησαν το Τείχος γύρω από το Δυτικό Βερολίνο.
- Στόχος : η παρεμπόδιση της επικοινωνίας μεταξύ των δύο τμημάτων της πόλης και η αποφυγή διαφυγής των Ανατολικογερμανών νέων στη Δύση.
- Τα επόμενα χρόνια, πολλοί Ανατολικογερμανοί σκοτώθηκαν προσπαθώντας να περάσουν το Τείχος και να διαφύγουν στη Δύση.
- Η Δύση κατάγγειλε την ανέγερση του Τείχους ως εκδήλωση βαρβαρότητας. Ως την πτώση του (1989), έγινε σύμβολο της διαίρεσης της Ευρώπης.

2. Η κρίση των πυραύλων της Κούβας (1962) :

- Από το 1959 ηγέτης της Κούβας ήταν ο νέος επαναστάτης, Φιντέλ Κάστρο, ο οποίος αντιστάθηκε στην αμερικανική επιρροή προσεγγίζοντας τη Μόσχα.
- Το φθινόπωρο του 1962, οι Αμερικανοί ανακάλυψαν ότι οι Σοβιετικοί προετοίμαζαν την εγκατάσταση πυραύλων στην Κούβα που μπορούσαν να πλήξουν τις ΗΠΑ.
- Ο αμερικανικός στόλος απέκλεισε την Κούβα, ώστε να εμποδίσει την προσέγγιση σοβιετικού στόλου που κατευθυνόταν στο νησί και μετέφερε εξαρτήματα απαραίτητα για την εγκατάσταση των πυραύλων.
- Ο Τζον Κένεντυ (πρόεδρος των ΗΠΑ) και ο Νικίτα Χρουστόφ (πρόεδρος της ΕΣΣΔ) συμφώνησαν να μην εγκατασταθούν οι σοβιετικοί πύραυλοι στο νησί., μετά από δέσμευση των Αμερικανών ότι δεν θα εισέβαλαν ποτέ στην Κούβα και ότι θα απέσυραν τους δικούς τους πυραύλους από την Τουρκία.

3. Ο πόλεμος στο Βιετνάμ : (δεκαετία του 1960)

- Το Βιετνάμ, χώρα της Νοτιανατολικής Ασίας, ως το 1954 ήταν γαλλική αποικία.
- Το 1954, οι Γάλλοι ηττήθηκαν από τις κομμουνιστικές δυνάμεις του Χο Τσι Μινχ και στη συνέχεια δημιουργήθηκαν νέα κράτη :
  - Βόρειο Βιετνάμ,
  - Νότιο Βιετνάμ,
  - Καμπότζη,
  - Λάος
- Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 στο Νότιο Βιετνάμ ξέσπασε εμφύλια διαμάχη. Οι Βορειοβιετναμέζοι ενίσχυαν τους κομμουνιστές.
- Οι Αμερικανοί παρενέβησαν αρχικά με την αποστολή στρατιωτικών συμβούλων για να προετοιμάσουν την άμεση ανάμειξη των ΗΠΑ και στη συνέχεια με την αποστολή αεροπορικών δυνάμεων και στρατού.
- Στον πόλεμο που ακολούθησε, οι Αμερικανοί ηττήθηκαν εξαιτίας :
  - των παρθένων δασών του Βιετνάμ,
  - της καθολικής αντίστασης του λαού εναντίον των Αμερικανών,
  - των ακροτήτων που διέπραξαν οι Αμερικανοί,

- των μεγάλων αμερικανικών απωλειών σε έμψυχο υλικό και
- της αυξανόμενης αντίδρασης της αμερικανικής κοινωνίας, που δεν είχε πειστεί για την αναγκαιότητα του πολέμου (μαζικό κίνημα εναντίον του πολέμου).
- Το 1973, οι Αμερικανοί με απόφαση της κυβέρνησης του προέδρου Ρίτσαρντ Νίξον και με υπουργό Εξωτερικών το Χένρυ Κίσινγκερ, αποχώρησαν από το Νότιο Βιετνάμ.
- Το 1975, το Βόρειο Βιετνάμ επιτέθηκε στο Νότιο και νίκησε. Η χώρα επανενώθηκε κάτω από κομμουνιστική εξουσία.
- Ο πόλεμος του Βιετνάμ έπληξε το αμερικανικό γόητρο διεθνώς.

Η Άνοιξη της "Πράγας" :

- Η Σοβιετική Ένωση αντιμετώπισε προβλήματα με τους Συμμάχους.
- Το 1968, η Τσεχοσλοβακία προσπάθησε να τηρήσει αποστάσεις από τη Μόσχα, αλλά αντιμετώπισε εισβολή των κρατών-μελών του Συμφώνου της Βαρσοβίας στη χώρα.
- Ο ξεσηκωμός των Τσεχοσλοβάκων έμεινε γνωστός με το όνομα "Άνοιξη της Πράγας".

Η σινοαμερικανική προσέγγιση :

- Το 1971-1972, οι ΗΠΑ προσέγγισαν την κομμουνιστική Κίνα, που είχε ήδη συγκρουστεί με τη Σοβιετική Ένωση.
- Η σινοαμερικανική προσέγγιση αποτέλεσε επιτυχία των Νίξον και Κίσινγκερ, αλλά και σοβαρό πλήγμα στη γεωπολιτική θέση της ΕΣΣΔ.

Β' Υποενότητα : Η διεθνής ύφεση και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου

- Στα τέλη της δεκαετίας του 1960, επικράτησε κλίμα "ύφεσης" (αποκλιμάκωση της πολιτικής έντασης μεταξύ των δύο συνασπισμών).

- Το 1972, ο Δυτικογερμανός καγκελάριος Βίλυ Μπραντ, εγκαινίασε νέα ανατολική πολιτική (οστπολιτίκ) και η Δυτική Γερμανία αναγνώρισε την Ανατολική Γερμανία. Την πολιτική αυτή στήριζαν έμμεσα και οι ΗΠΑ.
- Το καλοκαίρι του 1975, συγκλήθηκε διάσκεψη στο Ελσίνκι της ουδέτερης Φιλανδίας, με τη συμμετοχή 33 χωρών της Ανατολικής και Δυτικής Ευρώπης, των ΗΠΑ και του Καναδά.
- Η διάσκεψη υιοθέτησε την Τελική Πράξη του Ελσίνκι, μια διακήρυξη που :
  - αποσκοπούσε στη διευκόλυνση της συνύπαρξης κρατών με διαφορετικά πολιτικά και κοινωνικά συστήματα,
  - αναγνώριζε το απαραβίαστο των συνόρων στην Ευρώπη,
  - στο κείμενο που καταρτίστηκε διαμορφώθηκαν οι διεθνείς σχέσεις και ο σεβασμός της ακεραιότητας των κρατών.
- Οι πετρελαϊκές κρίσεις της δεκαετίας του 1970 :
  - Το 1973, με αφορμή τον αραβοϊσραηλινό πόλεμο αυξήθηκε κατακόρυφα η τιμή του πετρελαίου. Η πρώτη παγκόσμια πετρελαϊκή κρίση προκάλεσε στο δυτικό κόσμο σοβαρότατα οικονομικά προβλήματα.
  - Το 1979-1981, σημειώθηκε η δεύτερη πετρελαϊκή κρίση, μετά την επιτυχία της ισλαμικής επανάστασης στο Ιράν, υπό την ηγεσία του Αγιατολάχ Χομείνι.
- Η σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν και η ενίσχυση της έντασης :
  - Το Δεκέμβριο του 1979, η ΕΣΣΔ, προκειμένου να περιορίσει την επιρροή των ισλαμιστών, εισέβαλε στο Αφγανιστάν.
  - Οι Αφγανοί αντάρτες κράτησαν τα σοβιετικά στρατεύματα για δέκα χρόνια αγκιστρωμένα σε αυτό τον πόλεμο.
- Ο Ρόναλντ Ρίγκαν, πρόεδρος των ΗΠΑ από το 1981, θεωρούσε ότι οι Σοβιετικοί είχαν εκμεταλλευτεί την ύφεση για να προωθήσουν τις θέσεις τους διεθνώς.
- Παράλληλα προκλήθηκε ένταση από τη σοβιετική απόφαση για την εγκατάσταση νέων πυραύλων στην Ευρώπη και τη νατοϊκή απάντηση για την ανάπτυξη αντίστοιχων αμερικανικών πυραύλων.

Η κρίση στην Πολωνία και το συνδικάτο ``Αλληλεγγύη`` του Λεχ Βαλέσα :

- ``Αλληλεγγύη``: ένα μη ελεγχόμενο από το κομμουνιστικό κόμμα εργατικό συνδικάτο, το οποίο ξεκίνησε στις 20 Αυγούστου 1980 απεργία συμπαράστασης σε απολυμένη κομμουνίστρια εργάτρια.
- Επικεφαλής του συνδικάτου, ο Λεχ Βαλέσα (ηλεκτρολόγος ναυπηγείων).
- Σύντομα οι απεργοί οργάνωσαν επιτροπή αγώνα , δεσμεύτηκαν για τη μη χρήση βίας και κάλεσαν τους Πολωνούς εργάτες να στρατευτούν στον αγώνα τους, με στόχο την ανάπτυξη ελεύθερου και ακηδεμόνευτου συνδικαλιστικού κινήματος στην Πολωνία.
- Το 1981, ο πολωνικός στρατός προχώρησε σε πραξικόπημα, εγκατέστησε στρατιωτική δικτατορία (Γιαρουζέλσκι) και έθεσε εκτός νόμου την ``Αλληλεγγύη``.

Η άνοδος του Γκορμπασόφ στην ηγεσία της ΕΣΣΔ και η εποχή των μεταρρυθμίσεων :

Το 1985, την ηγεσία της ΕΣΣΔ ανέλαβε ο Μιχαήλ Γκορμπασόφ, ο οποίος γρήγορα προώθησε μεταρρυθμίσεις στη χώρα του και συνέβαλε στον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου.

1. Το 1987 συνυπέγραψε με τον πρόεδρο των ΗΠΑ, Ρόναλντ Ρίγκαν τη συμφωνία καταστροφής των πυρηνικών πυραύλων μέσω βεληνεκούς, βάζοντας τα θεμέλια για την οριστική λήξη της περιόδου του Ψυχρού Πολέμου.
2. Το 1988-1989 απέσυρε τα σοβιετικά στρατεύματα από το Αφγανιστάν και τερμάτισε τη σοβιετική κατοχή, που κρατούσε από το 1980.
3. Οι λέξεις με τις οποίες χαρακτηρίστηκαν οι μεταρρυθμίσεις του είναι η ``γκλάσνοστ``(διαφάνεια) και η ``περεστρόικα``(ανοικοδόμηση). Την περίοδο της ηγεσίας του, αποικοδομήθηκε το κομμουνιστικό καθεστώς και δημιουργήθηκαν πραγματικές προϋποθέσεις για λαϊκές ελευθερίες.
4. Το φθινόπωρο του 1989, επισκέφτηκε το Ανατολικό Βερολίνο και τάχθηκε υπέρ της ελεύθερης επικοινωνίας του με το Δυτικό, κίνηση που προκάλεσε λαϊκή αναταραχή στην Ανατολική Γερμανία.

5. Τα φιλοσοβιετικά καθεστώτα στην Ανατολική Ευρώπη άρχισαν να καταρρέουν. Το καλοκαίρι του 1991, σκληροπυρηνικοί οπαδοί του παλιού κομμουνιστικού καθεστώτος με πραξικόπημα προσπάθησαν να ανατρέψουν τον Γκορμπατσόφ.
6. Το πραξικόπημα απέτυχε λόγω της αντίδρασης του λαού της Μόσχας, ο οποίος κατέβηκε στους δρόμους καθοδηγούμενος από τον πρόεδρο της Ρωσικής ομοσπονδίας, Μπόρις Γιέλτσιν.
7. Το πραξικόπημα σήμανε το τέλος της ίδιας της Σοβιετικής Ένωσης. Ο Γιέλτσιν και οι ηγέτες των άλλων σοβιετικών δημοκρατιών συμφώνησαν για τη διάλυση της ΕΣΣΔ και τη δημιουργία μιας χαλαρής "Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών".
8. Το Δεκέμβριο του 1991, η συμφωνία τέθηκε σε ισχύ, η ΕΣΣΔ είχε διαλυθεί και διπολικός κόσμος έφτασε στο τέλος του.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ 3^{ΗΣ} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- 1) Να εκθέσετε τον κινεζικό εμφύλιο πόλεμο και τον πόλεμο της Κούβας.
- 2) Ποια πολιτική εγκαινίασε ο Νικήτα Χρουστόφ, διάδοχος του Στάλιν; Εξηγήστε την.
- 3) Τι είναι το Σύμφωνο της Βαρσοβίας;
- 4) Τι είναι η πολιτική της αποσταλινοποίησης και ποιο αντίκτυπο είχε στην Ουγγαρία;
- 5) Τι γνωρίζετε για την αγγλογαλλική εισβολή στο Σουέζ το 1956;
- 6) Να εκθέσετε τις δυο σημαντικές κρίσεις του Ψυχρού Πολέμου (τείχος του Βερολίνου - Κούβα), που εκδηλώθηκαν το 1960.
- 7) Να παρουσιάσετε τον πόλεμο στο Νότιο Βιετνάμ (δεκαετία του 1960 : Αίτια, επέμβαση Αμερικανών, έκβαση, επίπτωση στις ΗΠΑ).

- 8) Ποια δυο προβλήματα αντιμετώπισε με τους Συμμάχους της (Τσεχοσλοβακία, Κίνα) η ΕΣΣΔ;
- 9) Να παρουσιάσετε το κλίμα αποκλιμάκωσης της έντασης μεταξύ Δύσης - Ανατολής στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και στο πρώτο μισό της δεκαετίας του 1970.
- 10) Ποια γεγονότα διασάλευσαν το κλίμα ύφεσης; (Άραβες - Ισραήλ - Ιράν - Αφγανιστάν)
- 11) Πώς αυξήθηκε ραγδαία η διεθνής ένταση στις αρχές της δεκαετίας του 1980; (Ρίγκαν, πύραυλοι, Πολωνία)
- 12) Ποιες ιστορικές αλλαγές γνωρίζει η Σοβιετική Ένωση από τα μέσα του 1985 ως τις αρχές της δεκαετίας του 1990; (Γκορμπατσόφ, Τείχος του Βερολίνου, διάλυση της ΕΣΣΔ).

Αντλώντας στοιχεία από το παρακάτω κείμενο και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφέρετε τι γνωρίζετε για την κρίση των πυραύλων της Κούβας

{...} Νέα Εστία του Ψυχρού Πολέμου εκδηλώθηκε χιλιάδες μίλια μακριά, στην Καραϊβική, όταν το φθινόπωρο του 1962 ξέσπασε η Κρίση των Πυραύλων της Κούβας. Η κρίση αυτή έφερε τις

δύο υπερδυνάμεις, και μαζί τον κόσμο ολόκληρο, πιο κοντά στον πυρηνικό πόλεμο παρ' όσο οποιαδήποτε άλλη.

Η αμερικανική κυβέρνηση πληροφορήθηκε από τις υπηρεσίες κατασκοπείας της ότι 42 σοβιετικοί βαλλιστικοί πύραυλοι με πυρηνικές κεφαλές, οι οποίοι θα μπορούσαν μέσα σε λίγα λεπτά να πλήξουν οποιαδήποτε πόλη των Ηνωμένων Πολιτειών βρίσκονταν εγκατεστημένοι στην Κούβα ή καθ' οδόν προς τα εκεί.

Στις 22 Οκτωβρίου ο πρόεδρος Τζον Κένεντι ανακοίνωσε ότι το Αμερικανικό Ναυτικό θα επέβαλλε αποκλεισμό της Κούβας και ότι θα προχωρούσε στην "κατάσχεση επιθετικών όπλων και συναφούς υλικού" που σοβιετικά σκάφη θα επιχειρούσαν ενδεχομένως να τα παραδώσουν στην Κούβα. Τις επόμενες ημέρες σοβιετικά πλοία που κατευθύνονταν προς την Κούβα άλλαξαν πορεία και απομακρύνθηκαν από τη ζώνη του αποκλεισμού.

Η ένταση κορυφωνόταν διαρκώς και ο κίνδυνος του πυρηνικού ολέθρου πλησίαζε ολοένα, καθώς ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις ανταλλάσσονταν πυρετώδη μηνύματα.

Στις 22 Οκτωβρίου ο Σοβιετικός ηγέτης Νικήτα Χρουστσόφ πληροφόρησε τον πρόεδρο Κένεντι ότι οι εργασίες για την εγκατάσταση των πυραύλων στην Κούβα θα σταματούσαν και ότι οι πύραυλοι που βρίσκονταν ήδη εκεί θα επέστρεφαν στη Σοβιετική Ένωση. Σε αντάλλαγμα ο Κένεντι δεσμεύτηκε ότι οι ΗΠΑ ουδέποτε θα εισέβαλλαν στην Κούβα. Έδωσε επίσης στο Χρουστσόφ τη μυστική υπόσχεση ότι οι ΗΠΑ θα απομάκρυναν τους πυρηνικούς πυραύλους που είχαν στο παρελθόν εγκαταστήσει στην Τουρκία.

Αυγουστίνος Ζενάκος, "Οι Μεγάλες Συνθήκες. Διάσκεψη για την ασφάλεια και τη συνεργασία στην Ευρώπη, Παρίσι 1990", εφ. Το Βήμα, 14/09/2003

4^Η ΕΝΟΤΗΤΑ : Η αποαποικιοποίηση και ο Τρίτος Κόσμος

- Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες πραγματοποιήθηκε η αποαποικιοποίηση στην Αφρική και την Ασία,
- Τα νέα ανεξάρτητα κράτη που δημιουργήθηκαν στην Ασία και στην Αφρική και το σταδιακό σχηματισμό του Τρίτου Κόσμου,
- Ο διεθνής πολιτικός ρόλος του Τρίτου Κόσμου και οι σχέσεις του με τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Α΄ Υποενότητα : Τα αίτια της πτώσης της αποικιοκρατίας

- Οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι, που έγιναν στο όνομα της ελευθερίας, έδωσαν ώθηση στο αίτημα της εθνικής ανεξαρτησίας των αποικιοκρατουμένων λαών.
- Η πολεμική κινητοποίηση των αποικιών επέφερε συστηματοποίηση στην οικονομική και στρατιωτική οργάνωση των κοινωνιών τους, ενώ κατέστησε αδύνατο τον έλεγχο των κοινωνιών αυτών από μικρούς αποικιακούς στρατούς.
- Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929 έπληξε τις τιμές των αγροτικών προϊόντων που παρήγαγαν οι αποικίες και επέτεινε τις οικονομικές και κοινωνικές αναταραχές στους κόλπους τους.
- Το 1941-1942, οι Ιάπωνες εισηγήθηκαν το σύνθημα "η Ασία στους Ασιάτες", κατακτώντας μεγάλες περιοχές της Ασίας από τις δυτικές δυνάμεις και κατέδειξαν έμπρακτα ότι οι αποικιοκράτες δεν ήταν ανίκητοι.
- Η αρνητική στάση των υπερδυνάμεων απέναντι στην αποικιοκρατία κατά τη μεταπολεμική περίοδο, προώθησε τη διαδικασία αποαποικιοποίησης.

Η αποχώρηση των Βρετανών από την Ινδία :

- Κατά το Μεσοπόλεμο, οι Βρετανοί αντιμετώπιζαν το κίνημα του Μαχάτμα Γκάντι (υποστηρικτής της μη βίας).
- Κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, υποσχέθηκαν την ανεξαρτησία της Ινδίας και το 1947 πραγματοποίησαν την υπόσχεσή τους.
- Ακολούθησε σκληρότατος εμφύλιος πόλεμος μεταξύ ινδουιστών και μουσουλμάνων.

- Η χώρα διχοτομήθηκε και δημιουργήθηκαν δύο κράτη : η Ινδία και το μουσουλμανικό Πακιστάν.
- Την πτώση της Βρετανικής Αυτοκρατορίας των Ινδιών ακολούθησαν η ανεξαρτησία της Κεϋλάνης και της Βιρμανίας (από τους Βρετανούς).
- Απελευθερώθηκε η Ινδονησία από τους Ολλανδούς το 1949 και των κρατών της Ινδοκίνας το 1954, μετά την ήττα των Γάλλων από τους Βιετναμέζους κομμουνιστές.

Η ανάπτυξη του αραβικού εθνικισμού και η συμβολή του Νάσερ :

- Στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, υπό την ηγεσία του προέδρου της Αιγύπτου, Νάσερ αναπτυσσόταν ο αραβικός εθνικισμός.
- Ο Νάσερ προσπάθησε να απαλλάξει την Αίγυπτο από τη Βρετανική επιρροή.
- Το φθινόπωρο του 1956, οι Αγγλογάλλοι αντέδρασαν στη νασερική πολιτική, εισέβαλαν στο Σουέζ, αλλά αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν λόγω της αντίδρασης και της ΕΣΣΔ και των ΗΠΑ.
- Η ήττα των Αγγλογάλλων στο Σουέζ κατέδειξε την παρακμή της ισχύος τους και επιτάχυνε τη διαδικασία της αποαποικιοποίησης.

Η ανεξαρτησία των αποικιών στην Αφρική :

- Από το 1954, εξελισσόταν αιματηρός πόλεμος στην Αλγερία εναντίον της γαλλικής αποικιακής εξουσίας.
- Ο νέος Γάλλος ηγέτης, στρατηγός Κάρολος Ντε Γκολ, το 1960 αναγνώρισε την ανεξαρτησία των γαλλικών αποικιών της Αφρικής και το 1962 αναγνώρισε την ανεξαρτησία της Αλγερίας.
- Το 1960, το Βέλγιο αποχώρησε από το Κονγκό.
- Μέχρι το 1965 η Βρετανία είχε αποχωρήσει από τις δικές της αφρικανικές αποικίες.

- Η Πορτογαλία ως το 1975, διατηρούσε τις αφρικανικές αποικίες της : Μοζαμβίκη, Αγκόλα, Γουινέα-Μπισάου. Το 1975, η πορτογαλική δικτατορία κατέρρευσε και οι Πορτογάλοι αποχώρησαν από τις αποικίες τους.

Το τέλος των ρατσιστικών καθεστώτων :

- Το ρατσιστικό αφρικανικό καθεστώς της Ροδεσίας αντιμετώπισε τη διεθνή απομόνωση, παρέδωσε την εξουσία το 1980 και η χώρα μετονομάστηκε σε Ζιμπάμπουε.
- Το ρατσιστικό καθεστώς της Νότιας Αφρικής αντιμετώπισε και αυτό τη διεθνή απομόνωση, παρέδωσε την εξουσία στα μέσα της δεκαετίας του 1990, έπειτα από αγώνες της πλειονότητας των κατοίκων και με κύριο ηγέτη τον Νέλσον Μαντέλα.

Β΄ Υποενότητα : Η Ανατολή του Τρίτου Κόσμου και ο πολιτικός ρόλος του

- Τα νέα κράτη, κυρίως στην Αφρική και την Ασία, που ανέκυψαν μετά την αποαποικιοποίηση συγκρότησαν τον Τρίτο Κόσμο.
- Οι χώρες αυτές στην πλειονότητά τους αντιμετώπιζαν τεράστιες οικονομικές δυσχέρειες, έπρεπε να διαχειριστούν δύσκολα προβλήματα (όπως τη ραγδαία αύξηση του πληθυσμού τους), καθώς επίσης και εσωτερικές αναταραχές, που συχνά κατέληγαν σε εμφύλιους πολέμους.
- Κύριες επιδιώξεις τους ήταν η κατοχύρωση της εθνικής ανεξαρτησίας και η οικονομική ανάπτυξή τους.
- Στις χώρες του Τρίτου Κόσμου ανήκουν χώρες με σημαντικές πλουτοπαραγωγικές πηγές (πετρέλαιο), καθώς επίσης και η ισχυρή Ινδία, η οποία υπό την ηγεσία του Παντίτ Νεχρού και της κόρης του, Ίντιρα Γκάντι, εξελίχθηκε σε αξιόλογη ασιατική δύναμη.

Η συγκρότηση του Κινήματος των Αδεσμεύτων :

- Το κίνημα συγκροτήθηκε επίσημα το 1961 στη Διάσκεψη του Βελιγραδίου.

- **Επιδίωκε :**
  - την ανάπτυξη της δυνατότητας των μελών του να παραμένουν εκτός των δύο συνασπισμών,
  - να τηρούν πολιτική ενεργητικής ουδετερότητας στον Ψυχρό Πόλεμο των συνασπισμών και
  - να επηρεάζουν, ως αυτόνομος παράγοντας, τη διεθνή σκηνή.
- Τα ισχυρότερα μέλη του Κινήματος των Αδεσμεύτων ήταν :
  - η Ινδία,
  - η Αίγυπτος ,
  - η Γιουγκοσλαβία

Η πολιτική δράση των Αδεσμεύτων : έθεσε σε συζήτηση το ζήτημα της ανακατανομής των πόρων του πλανήτη (δεκαετίες 1970-1980) και οδήγησε σε διάλογο Βορρά-Νότου, με σκοπό τη μείωση των ανισοτήτων.

Δεν διέθετε επαρκή ισχύ, ώστε να πετύχει τους φιλόδοξους στόχους του.

Η πολιτική και οικονομική πορεία των χωρών του Τρίτου Κόσμου :

- Ορισμένες από τις χώρες του Τρίτου Κόσμου : η Νότια Κορέα, η Σιγκαπούρη, η Ταϊβάν, η Ινδία και η Κίνα, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 αναπτύχθηκαν οικονομικά με ραγδαίους ρυθμούς.
- Οι περισσότερες αντιμετώπισαν τεράστια οικονομικά προβλήματα, εσωτερικές διαμάχες, λιμούς και εμφύλιους πολέμους.
- Το πρόβλημα της εξαθλίωσης και της αστάθειας στον Τρίτο Κόσμο παραμένει μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για το μέλλον της ανθρωπότητας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ 4^{ΗΣ} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- 1) Ποιοι παράγοντες προώθησαν τη διαδικασία της αποαποικιοποίησης;
- 2) Παρουσιάστε την πτώση της Βρετανικής Αυτοκρατορίας των Ινδιών και ποιο αντίκτυπο είχε σε άλλες αποικίες.
- 3) Τι γνωρίζετε για τη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή στα μέσα της δεκαετίας του 1950;
- 4) Παρουσιάστε τη διαδικασία της αποαποικιοποίησης στην Αφρική από το 1960 ως το 1990.

5) Πώς συγκροτήθηκε ο Τρίτος Κόσμος, ποια ήταν τα προβλήματά του, ποιες οι επιδιώξεις και ποιο πλεονέκτημα διέθετε;

6) Τι γνωρίζετε για το Κίνημα των Αδεσμεύτων ; (ίδρυση, σκοποί, μέλη, δραστηριότητα, αδυναμία)

7) Ποιες χώρες του Τρίτου Κόσμου γνώρισαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 μεγάλη οικονομική ανάπτυξη;

8) Ποια προβλήματα αντιμετώπισαν οι περισσότερες χώρες του Τρίτου Κόσμου; Ποιο πρόβλημα μεγάλο εξακολουθεί να υπάρχει;

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που ακολουθεί να αναφέρετε τις κυριότερες συνέπειες της αποικιοκρατίας για τις χώρες στις οποίες αυτή επιβλήθηκε.

“Μισώ τις φυλετικές διακρίσεις και το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία της ανθρωπότητας νιώθει το ίδιο ενισχύει το μίσος μου. Μισώ την παιδεία που ενσταλάζει συστηματικά στα παιδιά τις ρατσιστικές προκαταλήψεις και τη μισώ ακόμα πιο λυσσασμένα γιατί την περιφρονώ μαζί μ’ εκατομμύρια ανθρώπους στον κόσμο. Μισώ την έπαρση που φυλάγει ό, τι καλύτερο για τη μειοψηφία και κρατά την πλειοψηφία σε κατάσταση δουλείας, μόνο για να δουλεύει και να ζει σύμφωνα με τους κανόνες τους οποίους επιβάλλει αυτή η μειοψηφία. Καμιά από τις ποινές που θα αποφασίσει το δικαστήριο δε θα μπορέσει να σβήσει το μίσος μου. Τίποτε δε θα μπορέσει να το σβήσει, παρά μόνο το τέλος της αδικίας και της

βαρβαρότητας, αυτών των δύο πληγών στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή αυτής της χώρας, ενάντια στις οποίες παλεύω αδιάκοπα.

Νέλσον Μαντέλα, Το Απαρτχάιντ, εκδ. Ηρόδοτος, Αθήνα 1989, σελ. 63

5. Η πορεία προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση : Πραγματικότητες και προοπτικές :

- Οι λόγοι που οδήγησαν τους Ευρωπαϊκούς λαούς στην ίδρυση της ΕΟΚ
- Οι στόχοι της ΕΟΚ,
- Η πορεία που ακολούθησε η ΕΟΚ και η σταδιακή μετεξέλιξή της σε Ευρωπαϊκή Ένωση
- Η συμμετοχή και ο ρόλος της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Η αναζήτηση της δυτικοευρωπαϊκής ενότητας :

- Μετά το 1945, η Ευρώπη ήταν διαιρεμένη στα δύο :
  - ελεγχόταν πολιτικά και οικονομικά από τις δύο υπερδυνάμεις,
  - όφειλε να αναζητήσει το νέο ρόλο της στο μεταπολεμικό κόσμο.

- Ήδη από τα χρόνια του πολέμου με την προοπτική της ήττας του φασισμού διατυπώνονταν απόψεις για την αναγκαιότητα μιας νέας δημοκρατικής ευρωπαϊκής συνεργασίας.
- Μετά τον πόλεμο οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες συνειδητοποιούσαν την ανάγκη :
  - υπέρβασης των καταστροφικών εθνικιστικών ανταγωνισμών του παρελθόντος,
  - τα γιγάντια προβλήματα της ανασυγκρότησης και της ανοικοδόμησης, την ανάγκη εδραίωσης της δημοκρατίας και
  - την απαίτηση για συνεργασία που θα υπέρβαινε τα στενά εθνικά σύνορα.

Συμβούλιο της Ευρώπης :

- Ιδρύθηκε το Μάιο του 1949.
- Διεθνής οργανισμός που αποσκοπεί στην ανάδειξη της κοινής ευρωπαϊκής πολιτισμικής κληρονομιάς και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Έδρα του : το Στρασβούργο της Γαλλίας.
- Σήμερα αριθμεί 43 κράτη-μέλη.

Οι πολιτικές εκδοχές για τη μορφή της ευρωπαϊκής ενοποίησης :

A) Η εκδοχή της διακυβερνητικής συνεργασίας : σύμφωνα με το πρότυπο λειτουργίας των κλασικών διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΗΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Ωστόσο, οι οργανισμοί αυτοί λειτουργούν με βάση την αρχή της ομοφωνίας και αδυνατούν να λειτουργήσουν ως μοχλοί ενοποίησης.

B) Η εκδοχή της ευρωπαϊκής ομοσπονδίας : Η διακυβερνητική συνεργασία δεν ήταν αρκετή και η άμεση ομοσπονδιοποίηση δεν ήταν εφικτή, γιατί :

- ακόμη δεν υπήρχαν οι προϋποθέσεις της ενότητας,
- δεν είχε αναπτυχθεί κοινή ευρωπαϊκή οικονομία,
- αν αποτύγχανε μια τέτοια προσπάθεια, όλη η σύλληψη της ευρωπαϊκής ενότητας θα κατέρρεε οριστικά.

Γ) Η εκδοχή του "λειτουργισμού" :

- Πρέσβευε ότι η ευρωπαϊκή ενοποίηση θα έπρεπε να ξεκινούσε από την ενοποίηση βασικών τομέων της οικονομίας και στη συνέχεια θα δημιουργούνταν οι πρακτικές προϋποθέσεις της ενότητας.

- Επιπλέον η διαδικασία αυτή θα συνέβαλε στην κατοχύρωση της ευρωπαϊκής ειρήνης, πράγμα που θα οδηγούσε και στην πολιτική ενότητα.

- Η αντίληψη του "λειτουργισμού" εφαρμόστηκε με τη δημιουργία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

- Οι εκπρόσωποι του λειτουργισμού : Οι Γάλλοι Ρομπέρ Σουμάν και Ζαν Μονέ,
Ο Βέλγος Πολ-Ανρί Σπάακ,
Ο Γερμανός Κόνραντ Αντενάουερ

"Πατέρες της Ευρώπης"

Το σχέδιο Σουμάν :

- Το Μάιο του 1950, ξεκίνησε η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, όταν ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών Ρομπέρ Σουμάν πρότεινε ένα σχέδιο που εκπόνησε ο Ζαν Μονέ, υπεύθυνος του γαλλικού προγράμματος ανασυγκρότησης.
- Σύμφωνα με το Σχέδιο θα δημιουργούνταν μια ανώτατη Αρχή που θα έλεγχε τις βιομηχανίες άνθρακα και χάλυβα της Γαλλίας, της Δυτικής Γερμανίας και όσων από τις άλλες χώρες ενδιαφέρονταν να μετάσχουν.

Η ίδρυση της ΕΚΑΧ και η σημασία της :

- Την πρόταση αποδέχτηκαν η Δυτική Γερμανία, η Ιταλία και οι χώρες της Μπενελούξ (Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο).
- Το 1952 συστάθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Με τον τρόπο αυτό, η ευρωπαϊκή βαριά βιομηχανία ενοποιήθηκε στον πυρήνα της, τέθηκε υπό τον έλεγχο μιας υπερεθνικής Αρχής κι έφυγε των εθνικών κυβερνήσεων.
- Το στοιχείο που διαφοροποιεί τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης από τους άλλους διεθνείς οργανισμούς, είναι η υπερεθνικότητα (όρος που δηλώνει τη δυνατότητα της ΕΚΑΧ, αλλά και των άλλων Κοινοτήτων και της σημερινής ΕΕ να λαμβάνουν δεσμευτικές αποφάσεις για τα κράτη-μέλη, να λειτουργούν σε ευρύτερο επίπεδο και να αποφασίζουν με γνώμονα το γενικότερο συμφέρον).
- Το 1954, απέτυχε μια νέα προσπάθεια για τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας.

Η Συνθήκη της Ρώμης (1957) και η ίδρυση της ΕΟΚ :

- Το 1955-1956, επιτροπή υπό την προεδρία του Βέλγου πολιτικού Πολ-Ανρί-Σπάακ εξέτασε τη δημιουργία ευρωπαϊκής κοινής αγοράς.
- Στις 25 Μαρτίου 1957, υπογράφηκε η Συνθήκη της Ρώμης και ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ).
- Η ΕΟΚ επικεντρώθηκε στην προώθηση των βασικών ελευθεριών της διακίνησης προϊόντων, κεφαλαίων και ατόμων.
- Η Συνθήκη της Ρώμης αναφέρεται ρητά σε μια "διαρκώς στενότερη ένωση" των ευρωπαϊκών λαών.
- Επίσης ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ ή Ευρατόμ).
Στόχος : η δημιουργία και η ανάπτυξη ευρωπαϊκών πυρηνικών βιομηχανιών, ώστε όλα τα κράτη-μέλη να μπορούν να επωφεληθούν.

Τα πρώτα χρόνια της ΕΟΚ και η πορεία προς τη διεύρυνση :

- Η περίοδος από το 1950 ως τις αρχές της δεκαετίας του 1970 ήταν εποχή ραγδαίας ανάπτυξης για την Ευρώπη.
- Στην ΕΟΚ προσχώρησαν : - το 1973 η Βρετανία, Ιρλανδία και Δανία,
- το 1981 η Ελλάδα,
- το 1986 η Ισπανία και η Πορτογαλία.
- Το 1985 εγκρίθηκε η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, που προέβλεπε στενότερη οικονομική και πολιτική ενότητα και αποτέλεσε σημαντικό βήμα για την προώθηση της ενοποίησης.
- Η Συνθήκη του Μάαστριχ : Υπογράφηκε το 1992 και προέβλεπε :
  - τη μετεξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στη σημερινή ΕΕ,
  - τη σύσταση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρώπης (ΟΝΕ), που θα απόφερε τη δημιουργία κοινού νομίσματος.
 Με τη Συνθήκη του Μάαστριχ η πρώην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) μετεξελίσσεται σε Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

Η Ευρωπαϊκή διεύρυνση και οι συνθήκες που καθόρισαν το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης τη δεκαετία του 1990 :

- Το 1994 προσχώρησαν στην ΕΕ η Σουηδία, η Φιλανδία και η Αυστρία.
- Επιμέρους αλλαγές στην εσωτερική λειτουργία της ΕΕ έγιναν με :
  - Τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997), στόχος της οποίας ήταν η δημιουργία των απαραίτητων θεσμικών και πολιτικών συνθηκών, ώστε η ΕΕ ν' αντιμετωπίσει επιτυχώς :τις εξελίξεις της διεθνούς κατάστασης,
    - την παγκοσμιοποιημένη οικονομία και την αντιμετώπιση της ανεργίας,
    - την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, της διεθνούς εγκληματικότητας και του εμπορίου ναρκωτικών, τις οικολογικές ανισορροπίες κ.α.
  - Τη Συνθήκη της Νίκαιας (1999), η οποία αναθεώρησε τη στάθμιση των ψήφων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, την επέκταση του συστήματος λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία και τις ενισχυμένες συνεργασίες.
- **Η εισαγωγή του ευρώ** : Το 2001, τέθηκε σε ισχύ το νέο νόμισμα, το ευρώ. Αρχικά αντικατέστησε τα εθνικά νομίσματα σε 12 από τις 15 χώρες που ήταν τότε μέλη της ΕΕ. Υπολογίζεται ότι σήμερα 317 000 000 κάτοικοι της ΕΕ χρησιμοποιούν το ευρώ.
- **Η ευρωπαϊκή διεύρυνση το 2004 και το 2007** : Το 2004 στην ΕΕ εντάχθηκαν δέκα νέα μέλη : Εσθονία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχική Δημοκρατία. Το 2007 προσχώρησαν η Βουλγαρία και η Ρουμανία.
- **Αξιολόγηση της ως τώρα ευρωπαϊκής ενοποίησης και προοπτικές** :
  - Παρά τα προβλήματα που κατά καιρούς εμφανίστηκαν στην πορεία της Ευρωπαϊκής ενοποίησης, η ΕΕ εκπροσωπεί επανάσταση στις διεθνείς σχέσεις,
  - Αποτελεί μια ελπιδοφόρα αλλαγή για την πορεία της ευρωπαϊκής ιστορίας, μακριά από εθνικιστικές αντιπαλότητες του παρελθόντος και συντείνει προς την κατεύθυνση της ενότητας.
  - Κατοχυρώνει τη δημοκρατία, επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επιτρέπει την άμβλυση των περιφερειακών ανισοτήτων και δίνει στην Ευρώπη αυξημένη επιρροή στις διεθνείς σχέσεις.
  - Ωστόσο η καθολική ένωση της Ευρώπης δεν έχει ακόμα επιτευχθεί και αποτελεί ένα ζητούμενο για το μέλλον.

Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης :

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή : εκπροσωπεί και υποστηρίζει τα συμφέροντα του συνόλου της Ένωσης και συντάσσει προτάσεις για νέες ευρωπαϊκές νομοθετικές πράξεις. Επίσης διαχειρίζεται σε καθημερινή βάση τις υποθέσεις της ΕΕ, εφαρμόζει τις πολιτικές της και εκτελεί τα προγράμματά της, αξιοποιώντας τα υπάρχοντα κονδύλια. Αποτελεί εκτελεστικό όργανο της ΕΕ.
- Τα Συμβούλια των Υπουργών : οι διασκέψεις των αρμόδιων υπουργών των κρατών-μελών ανά τομέα. Καθιερώθηκαν 9 διαφορετικά συμβούλια, στα οποία συμμετέχουν οι υπουργοί που έχουν την ευθύνη για τους σχετικούς τομείς.
- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο : η διάσκεψη κορυφής των αρχηγών των κυβερνήσεων και του προέδρου της Επιτροπής, η οποία χαράσσει τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής της ΕΕ.
- Το Ευρωπαϊκό δικαστήριο : εφαρμόζει το Δίκαιο της ΕΕ. Απαρτίζεται από 27 δικαστές και 8 γενικούς εισαγγελείς, οι οποίοι διορίζονται με κοινή συμφωνία των κυβερνήσεων των κρατών-μελών για εξαετή ανανεώσιμη θητεία.
- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο : η πρώτη κοινή ευρωπαϊκή Βουλή, το μοναδικό άμεσα εκλεγμένο όργανο της ΕΕ, που απαρτίζεται από εκλεγμένους αντιπροσώπους των λαών των κρατών-μελών, αλλά δε διαθέτει ακόμη μεγάλες εξουσίες. Στο Ευρωκοινοβούλιο συμμετέχουν οι 785 βουλευτές, που εκλέγονται με πενταετή θητεία από τους πολίτες των 27 κρατών-μελών της ΕΕ.
- Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα : ιδρύθηκε το 1999, για να διαχειριστεί την Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Ευρώπης (ΟΝΕ). Διαχειρίζεται τη νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ 5^{ΗΣ} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- 1) Πώς οι Ευρωπαίοι οδηγήθηκαν στην ίδρυση του Συμβουλίου της Ευρώπης; Σε τι αποσκοπούσε αυτό;

- 2) Ποιες τάσεις υπήρχαν στο θέμα της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης; Ποια εφαρμόστηκε και ποιοι την εκπροσωπούσαν;
- 3) Παρουσιάστε το Σχέδιο Σούμαν (εκπόνηση, πρόνοιες, αποδέχτες, αποτέλεσμα)
- 4) Ποιο είναι το ιδιαίτερο στοιχείο της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης σε σχέση με άλλους διεθνείς οργανισμούς;
- 5) Παρουσιάστε την πορεία προς την ίδρυση της ΕΟΚ.
- 6) Τεκμηριώστε τη διαπίστωση ότι η ΕΟΚ γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη.
- 7) Παρουσιάστε τις εξελίξεις που συνέτειναν στην εμβάθυνση και διεύρυνση της ΕΟΚ (1992-2007).
- 8) Αξιολογήστε τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης.

6^Η ΕΝΟΤΗΤΑ : Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΩΣ ΤΟ 1974

- Η σύνθετη πολιτική, κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα της Ελλάδας μετά τον Εμφύλιο.
- Οι δυσκολίες ανασυγκρότησης της χώρας μέσα στις ευρύτερες ψυχροπολεμικές πολιτικές συνθήκες.
- Οι συνθήκες και τα αίτια της επιβολής της απριλιανής δικτατορίας και το μεγάλο κόστος της για τον ελληνισμό.
- Ο αντιδημοκρατικός αγώνας και η συμβολή του στη διαμόρφωση του μεταπολιτευτικού πολιτικού κλίματος.

Α΄Υποενότητα : Το ανορθωτικό έργο των κυβερνήσεων 1950-1967

- Κατά τη δεκαετία του 1940, η Ελλάδα αντιμετώπισε : πόλεμο, τριπλή κατοχή, πείνα, υπερπληθωρισμό και εμφύλιο σπαραγμό.
- **Μετά το 1949**, ήταν απαραίτητο να υπάρξει πρώτα ανοικοδόμηση (αποκατάσταση των καταστροφών της προηγούμενης δεκαετίας) και έπειτα οικονομική ανάπτυξη για την άνοδο του βιοτικού επιπέδου του λαού.
- Στις εκλογές του **1950-1951**, επικράτησε ο συνασπισμός της Εθνικής Προοδευτικής Ένωσης Κέντρου (ΕΠΕΚ) με αρχηγό το στρατηγό Νικόλαο Πλαστήρα και του Κόμματος των Φιλελευθέρων, με αρχηγό το Σοφοκλή Βενιζέλο.
- Το **1952** από τις κυβερνήσεις Πλαστήρα-Βενιζέλου, επιτελέστηκε σημαντικό έργο στον οικονομικό τομέα, όταν υπουργός Συντονισμού ήταν ο Γεώργιος Καρτάλης.
  - πτώση πληθωρισμού,
  - περιορισμός των προσλήψεων στο δημόσιο,
  - φορολόγηση των οικονομικά ισχυρών,

- έγκριση νέου Συντάγματος (βασική καινοτομία του, η ρητή κατοχύρωση του Κοινοβουλευτισμού σε καθεστώς βασιλευόμενης Δημοκρατίας).
  - ένταξη της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ (Φεβρουάριος 1952)
- δεν καταργήθηκαν πολλά από τα "έκτακτα μέτρα" της περιόδου του Εμφυλίου (αμερικανική υλική, τεχνική, οργανωτική υποστήριξη, ο νόμος που καθιστούσε το ΚΚΕ παράνομο κ.α.)
  - Εκτελέστηκαν ο Νίκος Μπελογιάννης (ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ) και οι συνεργάτες του.
  - Στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1952, επικράτησε το κόμμα του Ελληνικού Συναγερμού, υπό το στρατάρχη Αλέξανδρο Παπάγο (επικεφαλής του Εθνικού Στρατού στον Εμφύλιο Πόλεμο).
  - Την άνοιξη του **1953**, με πρωτοβουλία του υπουργού Συντονισμού Σπύρου Μαρκεζίνη, η κυβέρνηση υποτίμησε τη δραχμή και έλαβε σειρά οικονομικών μέτρων, τα οποία εγκαινίασαν το πέρασμα στην ανάπτυξη.
  - Το **1955** πεθαίνει ο Παπάγος και το κόμμα του αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, την ώρα που κλιμακωνόταν η κρίση γύρω από το Κυπριακό Πρόβλημα και τις ελληνοτουρκικές σχέσεις.
  - Ο βασιλιάς Παύλος, καλεί τον υπουργό Δημοσίων Έργων, Κωνσταντίνο Καραμανλή, να σχηματίσει κυβέρνηση.
  - Ο Καραμανλής ίδρυσε ένα νέο κόμμα, την Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση (ΕΡΕ) και παρέμεινε στην εξουσία για οχτώ χρόνια, ως το 1963.
  - Το **1955-1963** η Ελλάδα είχε τους ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες (με εξαίρεση τη Δυτική Γερμανία). Σημειώθηκε ραγδαία οικονομική ανάπτυξη, πραγματοποιήθηκαν μεγάλα έργα :
    - στις υποδομές της γεωργίας,
    - στη βελτίωση του οδικού δικτύου,
    - στον τουρισμό,
    - στη βιομηχανία.
  - Το **1961** (9 Ιουλίου), υπογράφηκε στην Αθήνα η συμφωνία για τη Σύνδεση της Ελλάδας με την ΕΟΚ, που πρόβλεπε τη μελλοντική πλήρη ένταξη της χώρας στην Κοινότητα. *Η Ελλάδα υπήρξε το πρώτο κράτος που υπέγραψε με την ΕΟΚ Συμφωνία Σύνδεσης.*

- Η σύνδεση με την ΕΟΚ :
  - Θα επέφερε την οργανική ενσωμάτωση της Ελλάδας στο δυτικοευρωπαϊκό οικονομικό και πολιτικό σύστημα,
  - Θα σταθεροποιούσε τη δημοκρατία,
  - Θα ενίσχυε την οικονομική ανάπτυξη της χώρας,
  - Θα την ισχυροποιούσε στο διεθνές πεδίο.

- Ωστόσο, εξακολουθούσαν να υπάρχουν σοβαρά προβλήματα :
  - Σημαντικό μέρος του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας μετανάστευε, κυρίως στη Γερμανία και το Βέλγιο. Υπολογίζεται ότι τη δεκαετία του 1960 περίπου μισό εκατομμύριο Έλληνες εγκαταστάθηκε και εργάστηκε στη Δυτική Γερμανία.
  - Οι πληγές του Εμφυλίου Πολέμου δεν είχαν επουλωθεί. Συχνές ήταν οι καταγγελίες του κόμματος της ΕΔΑ (Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά) για διακρίσεις σε βάρος της.

- Το Μάιο του **1963** παρακρατική οργάνωση στη Θεσσαλονίκη, χωρίς άμεση ή έμμεση ανάμειξη της κυβέρνησης, δολοφόνησε το Βουλευτή της ΕΔΑ, Γρηγόρη Λαμπράκη.

- Η πρόταση του Καραμανλή για αναθεώρηση του Συντάγματος δεν απέφερε καρπούς και τον Ιούνιο εξαναγκάστηκε σε παραίτηση από το βασιλιά Παύλο.

- Στις εκλογές του Νοεμβρίου 1963 και του Φεβρουαρίου 1964, επικράτησε το κόμμα της Ένωσης Κέντρου, σχηματίζοντας κυβέρνηση με πρωθυπουργό το Γεώργιο Παπανδρέου.

- Η Κυβέρνηση της Ένωσης Κέντρου, στο μικρό χρονικό διάστημα που κυβέρνησε, προσπάθησε να εκδημοκρατίσει περισσότερο την Ελλάδα και πραγματοποίησε σημαντική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

- Στα **επόμενα χρόνια** εντάθηκε η πολιτική κρίση και τα πολιτικά πάθη αναζωπυρώθηκαν.

- Τον Ιούλιο του **1965**, η κυβέρνηση του Γεώργιου Παπανδρέου, ανατράπηκε, έπειτα από αντισυνταγματική παρέμβαση του νέου βασιλιά, Κωνσταντίνου Β΄. (Ο Γ.Παπανδρέου, με ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής, ζητά ν' αναλάβει το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, πράγμα που εμφανώς ενόχλησε το βασιλιά).

- Μετά την παραίτηση του Παπανδρέου, κυβέρνηση σχημάτισαν πρώην βουλευτές της Ένωσης Κέντρου, που έμειναν γνωστοί ως "αποστάτες".
- Η πολιτική κρίση συνεχίστηκε με αμείωτη ένταση, μέχρι την 21^η Απριλίου 1967, όπου συνωμότες αξιωματικοί προχώρησαν σε πραξικόπημα, κατέλυσαν το δημοκρατικό πολίτευμα και επέβαλαν δικτατορία.

Β' Υποενότητα : Η δικτατορία των συνταγματαρχών , 1967-1974

- Την ηγεσία των πραξικοπηματιών ανέλαβαν οι συνταγματάρχες Γεώργιος Παπαδόπουλος, Νικόλαος Μακαρέζος και ο ταξίαρχος Στυλιανός Παττακός.
- Οι δικτάτορες πολύ γρήγορα απέκτησαν τον έλεγχο του κρατικού μηχανισμού και του στρατού.
- Η δικτατορία αποτέλεσε οδυνηρή περίοδο της ελληνικής ιστορίας, γιατί :
  - καταπατήθηκαν τα δημοκρατικά δικαιώματα των πολιτών,
  - η χώρα απομονώθηκε διεθνώς, ιδίως στην Ευρώπη (η σύνδεση με την ΕΟΚ "πάγωσε" και η Ελλάδα εκδιώχτηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης).
- Οι ΗΠΑ εξακολουθούσαν να τηρούν στάση ανοχής προς τους δικτάτορες, πράγμα που προκάλεσε την αντίδραση του ελληνικού λαού που απέδωσε στις ΗΠΑ την ευθύνη για την επιβολή και την επιβίωση του τυραννικού καθεστώτος.
- Ο ελληνικός πολιτικός κόσμος αντιτάχθηκε έντονα και αντιστάθηκε στη δικτατορία, με πρωτοστάτες το Γεώργιο Παπανδρέου, τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο, το Γεώργιο Μαύρο και το Γεώργιο Ράλλη.
- Στο εξωτερικό ανέπτυξαν αντιστασιακή δράση ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, που βρισκόταν αυτοεξόριστος στο Παρίσι, ο Ανδρέας Παπανδρέου, ο συνθέτης Μίκης Θεοδωράκης και η Μελίνα Μερκούρη.
- Από τις **πράξεις αντίστασης στο εσωτερικό** ξεχωρίζει η απόπειρα του Αλέκου Παναγούλη να σκοτώσει το δικτάτορα Γεώργιο Παπαδόπουλο. Ο Παναγούλης συνελήφθηκε και βασανίστηκε άγρια.
- Το Μάιο του 1973, απέτυχε προσπάθεια του Πολεμικού Ναυτικού ν' ανατρέψει τους δικτάτορες.

- Κορύφωση του αντιστασιακού ρεύματος αποτέλεσαν οι φοιτητικές εξεγέρσεις της Νομικής Σχολής στην Αθήνα (Φεβρουάριος 1973) και του Πολυτεχνείου (Νοέμβριος 1973).
- Η εξέγερση του Πολυτεχνείου κατεστάλη από στρατιωτικές δυνάμεις τη νύχτα της 17^{ης} Νοεμβρίου 1973. Πολλοί πολίτες θανατώθηκαν και άλλοι συνελήφθησαν και υπέστησαν βασανισμούς.
- Στις 25 Νοεμβρίου 1973, ο ταξίαρχος Δημήτριος Ιωαννίδης, με νέο πραξικόπημα, εγκαθίδρυσε το δικό του, ακόμα σκληρότερο δικτατορικό καθεστώς.
- Τον Ιούλιο του 1974, ο Ιωαννίδης προσπάθησε να ανατρέψει τον πρόεδρο Μακάριο στην Κύπρο. Στην συνέχεια ακολούθησε η Τουρκική εισβολή και ύστερα η δικτατορία κατέρρευσε και οι αρχηγοί των ενόπλων δυνάμεων κάλεσαν τον Κωνσταντίνο Καραμανλή να αναλάβει την εξουσία.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ 6^{ΗΣ} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- 1) Ποια δεινά γνώρισε η Ελλάδα στη δεκαετία του 1940;
- 2) Ποιες ήταν οι δύο προτεραιότητες στην Ελλάδα μετά το 1949;
- 3) Ποιο έργο επιτέλεσαν οι κυβερνήσεις Πλαστήρα - Βενιζέλου; Ποιο ήταν το μειονέκτημα του έργου αυτού;
- 4) Ποιο ήταν το έργο της κυβέρνησης Αλ. Παπάγου;
- 5) Παρουσιάστε το έργο της κυβέρνησης Κ. Καραμανλή σε όλες τις πτυχές του.
- 6) Ποια προβλήματα εξακολουθούσαν να υπάρχουν στην Ελλάδα επί διακυβέρνησης Καραμανλή;
- 7) Ποιο ήταν το έργο της Κυβέρνησης της Ένωσης Κέντρου του Γ. Παπανδρέου;

- 8) Ποιοι ήταν οι ηγέτες της δικτατορίας του 1967;
- 9) Πως χαρακτηρίζεται η περίοδος της δικτατορίας του 1967;
- 10) Από ποιους εκδηλώθηκαν αντιδράσεις εναντίον της δικτατορίας;
- 11) Παρουσιάστε τα γεγονότα της εξέγερσης του Πολυτεχνείου και τις συνέπειές της (ιδίως για την Κύπρο)

7^Η ΕΝΟΤΗΤΑ : Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης και η ένταξη στην Ενωμένη Ευρώπη

- Ο Ευρωπαϊκός προσανατολισμός της Ελλάδας κατά τη μεταπολιτευτική περίοδο,
- Η διαμόρφωση νέων δεδομένων για τη διεθνή θέση της χώρας από το 1974 και μετά,
- Οι πολιτικές επιπτώσεις για την Ελλάδα από την πλήρη ένταξή της στην ΕΟΚ.

Α' Υποενότητα : Η Μεταπολίτευση

- Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ανέλαβε την εξουσία τη νύχτα της 23^{ης} προς 24^η Ιουλίου 1974 και ξεκίνησε τη διαδικασία που ονομάστηκε "Μεταπολίτευση" (όρος που περιγράφει τη μετάβαση της Ελλάδας από τη δικτατορία σε ένα σύγχρονο, ευρωπαϊκό δημοκρατικό καθεστώς).
- Ο Καραμανλής δέχτηκε ν' αναλάβει την πρωθυπουργία με δύο προϋποθέσεις :
  - α) οι ένοπλες δυνάμεις να περιοριστούν αυστηρά στα στρατιωτικά τους καθήκοντα και να μην παρεμβαίνουν στα πολιτικά πράγματα και
  - β) να στηριχτεί κατά τη μεταβατική αυτή περίοδο από όλες τις πολιτικές δυνάμεις.
- Οι προϋποθέσεις ικανοποιήθηκαν και ο Καραμανλής προχώρησε στο σχηματισμό κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας.
- Οι δυσκολίες στον εσωτερικό τομέα : ο στρατός σε μεγάλο βαθμό ελεγχόταν από τους νοσταλγούς της δικτατορίας, οι οποίοι ενδεχομένως να προσπαθούσαν ξανά να ανατρέψουν τη νέα κυβέρνηση.
- Οι δυσκολίες στον εξωτερικό τομέα : η τεράστια κρίση από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο και η διατύπωση τουρκικών διεκδικήσεων στο χώρο του Αιγαίου (υφαλοκρηπίδα: όρος που δηλώνει την περιοχή του βυθού της θάλασσας και του υπεδάφους του, που βρίσκεται πέρα από τα χωρικά ύδατα).
- Το 1974-1976, τουρκικά ωκεανογραφικά σκάφη βγήκαν για έρευνες στο Αιγαίο, αμφισβητώντας την ελληνική κυριαρχία της υφαλοκρηπίδας.
- Τον Αύγουστο του 1974, μετά τη δεύτερη φάση της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, ο Καραμανλής ανακοίνωσε την αποχώρηση της Ελλάδας από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ (δήλωση της ελληνικής απογοήτευσης για τη στάση των ΗΠΑ απέναντι στην τουρκική εισβολή). Το ΝΑΤΟ, με την πολιτική "παθητικής" ουδετερότητας που ακολουθούσε, ενίσχυε την τουρκική επιθετικότητα.
- Ο Καραμανλής σχημάτισε κυβέρνηση εθνικής, με υπουργό Εξωτερικών τον κεντρώο ηγέτη Γεώργιο Μαύρο και προχώρησε γρήγορα στην αποκατάσταση της δημοκρατικής ομαλότητας :
  - αποκατέστησε τον πολιτικό έλεγχο στον στρατό και τη διοίκηση,
  - νομιμοποίησε το ΚΚΕ,
  - προετοίμασε εκλογές.

Η διαμόρφωση του νέου πολιτικού σκηνικού : Ιδρύθηκαν νέα κόμματα :

- 1) ΠΑΣΟΚ (Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα) , με αρχηγό τον Ανδρέα Παπανδρέου,
- 2) Η Νέα Δημοκρατία, με αρχηγό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή,
- 3) Η Ένωση Κέντρου - Νέες Δυνάμεις, με αρχηγό το Γεώργιο Μαύρο.

- Στις εκλογές της 17^{ης} Νοεμβρίου 1974, επικράτησε η Νέα Δημοκρατία (54%).
- Το Δεκέμβριο του 1974, πραγματοποιήθηκε δημοψήφισμα για τη μορφή πολιτεύματος, επιλογή ανάμεσα στην αβασίλευτη και τη βασιλευόμενη δημοκρατία. Επικράτησαν οι υποστηρικτές της αβασίλευτης δημοκρατίας (69, 18%).
- Τον Ιούνιο του 1975 εγκρίθηκε από τη Βουλή νέο Σύνταγμα, το οποίο εισάγει το πολίτευμα της προεδρευόμενης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, κατοχυρώνει τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών, αλλά ταυτόχρονα παραχωρεί στον αρχηγό του κράτους αυξημένες αρμοδιότητες.
- Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέχτηκε ο Κωνσταντίνος Τσάτσος.
- Η γρήγορη ολοκλήρωση των μεταπολιτευτικών διαδικασιών, ο βαθμός επιτυχίας, η ταχύτητα και η αναίμακτη αποκατάσταση της δημοκρατίας εντυπωσίασε τη διεθνή κοινή γνώμη, που μίλησε για το "ελληνικό θαύμα".

Β' Υποενότητα : Η Ελλάδα στην Ευρώπη

- Το 1980, ο Καραμανλής εκλέχτηκε Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο Γεώργιος Ράλλης ανέλαβε την ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας και τη θέση του πρωθυπουργού.
- Στα χρόνια διακυβέρνησης της χώρας από τις κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας, ο Καραμανλής ανέπτυξε πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική :
  - καλλιέργησε τις σχέσεις με τους Άραβες,
  - καλλιέργησε τις σχέσεις με το σοβιετικό συνασπισμό (επισκέφτηκε τη Μόσχα και το Πεκίνο),
  - ανέλαβε πρωτοβουλία για θεσμοθέτηση πολυμερούς βαλκανικής συνεργασίας,
  - αντιμετώπισε το πρόβλημα των τουρκικών διεκδικήσεων στο Αιγαίο,
  - διαμόρφωσε μια πιο ισόρροπη σχέση με τις ΗΠΑ.
  - Το 1980 επανέφερε τη χώρα στο στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ.

- Η σημαντικότερη πρωτοβουλία του Καραμανλή ήταν η επανέναρξη των διαδικασιών για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, με την ιδιότητα του πλήρους μέλους.
- Οι στόχοι της ελληνικής ένταξης στην ΕΟΚ ήταν :
  - η οργανική ένταξη σε μια μεγάλη διεθνή οργάνωση,
  - η εξισορρόπηση των διεθνών σχέσεων της χώρας,
  - η εδραίωση του νεότευκτου δημοκρατικού πολιτεύματος,
  - ο αποτελεσματικότερος εκσυγχρονισμός της ελληνικής οικονομίας μέσα στο ευρωπαϊκό πλαίσιο.
- Οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη κράτησαν από το 1976 ως το Δεκέμβριο του 1978. Την ελληνική ένταξη υποστήριξαν ο Γάλλος πρόεδρος Βαλερύ Ζισκάρ ντ' Εσταίν και ο Δυτικογερμανός καγκελάριος Χέλμουτ Σμιτ.
- Η Συνθήκη προσχώρησης της Ελλάδας στην ΕΟΚ υπογράφηκε στο Ζάππειο Μέγαρο στην Αθήνα στις 28 Μαΐου 1979. Την 1^η Ιανουαρίου 1981, η Ελλάδα έγινε πλήρες μέλος της κοινότητας.

Η πρώτη περίοδος της διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ (1981-1989)

- Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ επικέντρωσε την πολιτική του σε ζητήματα κοινωνικά :
  - μεταρρύθμιση του Οικογενειακού Δικαίου, που οδήγησε στη νομική εξίσωση των δύο φύλων,
  - δημιουργία του Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ),
  - αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης και
  - αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος.
- Για τη μεγάλη αύξηση των δημοσίων δαπανών, ο Κωνσταντίνος Σημίτης (υπουργός Εθνικής Οικονομίας και μετέπειτα πρωθυπουργός), εκπόνησε πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονομίας.
- Στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής, οι κυβερνήσεις του Ανδρέα Παπανδρέου (1981-1989) διατήρησαν τη χώρα στο δυτικό κόσμο :
  - υποστήριξαν τη μείωση του Ψυχροπολεμικού ανταγωνισμού,
  - τον πυρηνικό αφοπλισμό και
  - την ανακατανομή των πόρων προς όφελος του δοκιμαζόμενου Τρίτου Κόσμου.

→ έτσι κατέδειξαν τη σταθερότητα της ελληνικής δημοκρατίας και τη σταδιακή διαμόρφωση συναίνεσης για τη θέση της Ελλάδας στον κόσμο.

Η κυβερνητική αστάθεια της περιόδου 1989-1990 :

- Διενεργήθηκαν τρεις αλληπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις και τελικά κυβέρνηση σχημάτισε η Νέα Δημοκρατία, με πρωθυπουργό τον Κωνσταντίνο Μητσοτάκη (1990-1993).
- Η κυβέρνηση Μητσοτάκη υπέγραψε τη Συνθήκη του Μάαστριχ και προσπάθησε να ενισχύσει την οικονομία (πρόγραμμα σκληρής οικονομικής λιτότητας).

Η επάνοδος του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία (1993-2004) - Οι κυβερνήσεις Ανδρέα Παπανδρέου και Κωνσταντίνου Σημίτη, η ένταξη της χώρας στο σύστημα του ευρώ.

- Στις αρχές του 1996, ο Ανδρέας Παπανδρέου αντιμετώπιζε προβλήματα υγείας.
- Ο Κωνσταντίνος Σημίτης ανέλαβε πρωθυπουργός και παρέμεινε στο αξίωμα αυτό ως τις εκλογές του 2004.
- Το κυριότερο επίτευγμα της πρωθυπουργίας Σημίτη ήταν η συμμετοχή της χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) της Ευρώπης και η υιοθέτηση του ευρώ το 2001.
- Η πορεία της Ελλάδας στη μεταπολεμική εποχή ήταν δύσκολη αλλά επιτυχημένη :
  - ξεπέρασε τα πολιτικά πάθη,
  - ξεπέρασε τους επώδυνους διχασμούς του παρελθόντος,
  - γνώρισε αξιόλογη οικονομική ανάπτυξη,
  - απέκτησε εδραιωμένη και σύγχρονη δημοκρατία,
  - δημιουργική συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως πλήρες μέλος,
  - διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια σταθεροποίησης των Βαλκανίων.

Τα πιο πάνω επιτεύγματα ήρθαν έπειτα από μεγάλες προσπάθειες, αγώνες και θυσίες του ελληνικού λαού.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ 7^{ΗΣ} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- 1) Ποιες δυσκολίες αντιμετώπιζε η "μεταπολίτευση";

- 2) Παρουσιάστε όλες τις ενέργειες και τα γεγονότα που οδήγησαν στη δημοκρατική ομαλότητα.
- 3) Ποιο έργο επιτελέστηκε στην Ελλάδα επί διακυβέρνησης Καραμανλή, μετά τη μεταπολίτευση;
- 4) Ποιους στόχους επιδίωκε η Ελλάδα με την ένταξή της στην ΕΟΚ;
- 5) Παρουσιάστε τη διαδικασία ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ.
- 6) Ποιο ήταν το έργο της κυβέρνησης του Ανδρέα Παπανδρέου; (κοινωνικός, οικονομικός, διπλωματικός τομέας).
- 7) Ποιο έργο επιτέλεσε η σύντομη διακυβέρνηση Κ. Μητσοτάκη;
- 8) Ποιες δύο επιτυχίες σημείωσε η κυβέρνηση Κ. Σημίτη;
- 9) Αξιολογήστε την πορεία της Ελλάδας στη μεταπολεμική εποχή.